

Instrumenten voor samenwerking in de keten wonen, zorg en welzijn

drs. Guus Terlingen en ir. Marije Pruis

31 oktober 2017

In dit artikel introduceren wij een maatschappelijk inrichtingsplan en sociale prestatieafspraken als kansrijke instrumenten om te komen tot een duurzaam en effectief vangnet in wijken en vergroting van de kans op woonsucces.

Brede maatschappelijke opgaven

Ondersteunen en versterken van de zelfredzaamheid van mensen en de leefbaarheid in wijken zijn belangrijke en vaak samenhangende maatschappelijke opgaven. Denk aan de vraag of woon- en leefomgeving zijn toegerust op het langer zelfstandig wonen van ouderen en de vraag of mensen met een ‘rugzakje’ die uit een beschermde woonomgeving instromen in de wijk, een zachte landing kunnen maken. Hoe kunnen krimpgebieden omgaan met een dalend draagvlak voor voorzieningen? Hoe kunnen wijken waar de leefbaarheid onder druk staat extra aandacht krijgen?

Keten van domeinen

Het antwoord op deze vragen raakt diverse maatschappelijke domeinen, waaronder wonen, zorg, welzijn. Maar ook veiligheid, onderwijs, economie, werk en sociale zekerheid en openbaar vervoer. Elke partij draagt bij vanuit zijn eigen domein en expertise. Waarbij domeinen elkaar raken en onderdeel zijn van een maatschappelijke keten. Woongenot heeft een vastgoedkant en een menselijke kant. De woningkwaliteit en woonomgeving zijn van grote invloed op zelfredzaamheid en het adequaat kunnen leveren van zorg. Onderwijs is noodzakelijk voor werk en openbaar vervoer kan noodzakelijk kan zijn om op dat werk te komen.

Woonsucces, preventie en zorg en begeleiding indien nodig

Uitdaging voor maatschappelijke organisaties is om samen met partners een duurzaam en effectief voorzieningenniveau te realiseren voor mensen die dat nodig hebben en vangnet te bieden voor mensen die buiten de boot vallen of dreigen te vallen. Dat betekent samen de kans op woonsucces van bewoners, instromers en cliënten te vergroten. In te steken op preventie en bewustwording. En voor wie dat nodig heeft adequate zorg en begeleiding bieden. Ook de bewoner zelf heeft daarin een belangrijke rol en verantwoordelijkheid.

Naar een gedeelde maatschappelijke agenda en inzet

Om samenwerking tussen wonen, zorg en welzijn te versterken is een gedeelde maatschappelijke agenda en verbonden inzet nodig. Wij beschrijven twee invalshoeken van waaruit dit zou kunnen: een maatschappelijk inrichtingsplan en een maatschappelijke tafel bij prestatieafspraken.

1. Maatschappelijk inrichtingsplan

Een maatschappelijk inrichtingsplan is een praktisch procesinstrument dat partijen verbindt rondom een lokale maatschappelijke agenda en daar samenwerkingsafspraken aan koppelt. Het is een ‘ondernemingsplan’ voor een geografisch gebied (kern, wijk of buurt) en geeft focus, richting en sturing aan de inspanningen die van verschillende partijen in de keten nodig zijn.

Het inrichtingsplan helpt bij het signaleren en agenderen van maatschappelijke vraagstukken in het werkgebied. Hoofdvraag is of het aanbod van maatschappelijke voorzieningen- en diensten in een bepaald gebied voldoende in balans is met de maatschappelijke vraag en behoeften van de diverse doelgroepen in dat gebied. Indien er een disbalans is of dreigt te ontstaan dienen lokale partijen hier een strategie op te formuleren.

Beoogde doelen van een maatschappelijk inrichtingsplan zijn:

- Agenderen en signaleren van maatschappelijke opgaven in een kern, wijk of buurt.
- Borgen van de leefbaarheid en vitaliteit van een gebied.
- Ondersteunen van de zelfredzaamheid van de bewoners in een gebied.
- Bieden van een maatschappelijk vangnet voor kwetsbare groepen.
- Versterken van samenwerking in de keten door een gedeelde agenda en afgestemde uitvoeringsafspraken.

Fasen om te komen tot een maatschappelijk inrichtingsplan zijn:

1. Opstellen van een maatschappelijke kaart

De eerste fase in een maatschappelijk inrichtingsplan is zicht krijgen op de maatschappelijke opgaven. Hulpmiddel hierbij is een sociale kaart die is samengesteld op basis van openbare kwantitatieve data over bijvoorbeeld de woningvoorraad, woonbewegingen, samenstelling van huishoudens, zorgvoorzieningen, zorggebruik, inrichting openbare ruimte, veiligheid en leefbaarheid. Door de koppeling van data ontstaat een maatschappelijke foto van het gebied. Uitdaging is om dit op wijk of kernniveau te doen. Hoe lager het aggregatieniveau hoe groter de kans dat maatschappelijke 'drukpunten' aan de oppervlakte komen.

2. Integraal beeld vanuit ervaringsgegevens

De maatschappelijke foto is vervolgens het vertrekpunt voor een gesprek met professionals in de wijk en bewoners. De kwantitatieve data worden in dat gesprek verrijkt met kwalitatieve ervaringsgegevens. De data uit de eerste fase krijgt lading, daarmee ontstaat een integraal beeld. Dit is de tweede fase.

3. Waardering en prioritering

De derde fase is samen betekenis geven aan de sociale kaart. Wat is de rode draad in de opgave, waarover zijn afspraken nodig en wat heeft dan prioriteit?

4. Maken van concrete afspraken tussen partners

In de vierde fase maken betrokken partijen prestatieafspraken met daarbij een concrete uitvoeringsagenda.

Bij het opstellen van het plan zijn verschillende partners betrokken, zowel bestuurlijk als op niveau van de werkorganisatie. Een voorfase waarin doel, opzet en verwachtingen worden afgestemd is cruciaal voor succes. Soms kan een enkele partij het initiatief nemen, soms heeft een gezamenlijke start de voorkeur om het gewenste effect en nodige draagvlak te hebben.

2. Maatschappelijke tafel wonen, zorg, welzijn bij prestatieafspraken

Standaardparagraaf bij de tripartite prestatieafspraken tussen gemeente, corporatie en huurdersorganisatie is de inzet op maatschappelijke opgaven en wonen en zorg. De afspraken komen tot stand vanuit een volkshuisvestelijk perspectief. Om te doen wat echt nodig is, is het belangrijk om verder te kijken.

Partijen die ontbreken in de afspraken zijn de zorgpartijen die thuiszorg, vormen van beschermd wonen en de woonbegeleiding bieden, en welzijnspartijen die maatschappelijke ondersteuning organiseren. Ook is het doorgaans de beleidsafdeling Wonen (en de wethouder Wonen) van de gemeente die aanschuift bij het traject van de prestatieafspraken, terwijl goede samenwerkingsafspraken met de sociale wijkteams van de gemeente van steeds groter belang zijn.

Het gesprek over de prestatieafspraken gaat over de huisvesting van diverse groepen, zoals vergunninghouders, arbeidsmigranten, ex-gedetineerden, dak- en thuislozen, tienermoeders en mensen met een lichamelijke beperking. De problematiek waar corporaties meer en meer mee te maken hebben gekregen, is uiteenlopend, zoals personen met verward gedrag, woonoverlast en eenzaamheid.

Prestatieafspraken worden gemaakt over op de eerste plaats een verdere intensivering van de samenwerking. Bijvoorbeeld het maken of actualiseren van concrete werkafspraken, aansluiting van corporaties bij het sociaal wijkteam en terugkoppeling van signalen en het komen tot een privacy-convenant voor het delen van gegevens. Op de tweede plaats een brede range van mogelijke oplossingen en projecten, veelal vastgoedgerelateerd, zoals: het woningcontingent, Housing First, Kamers met kansen, Skaeve Huse, Domus-plus, Vroegsignalering, budgetcoaching, time-out voorzieningen en de inzet van seniorenmakelaars.

Dit maakt duidelijk dat er sprake is van een complex speelveld, dat vraagt om een gedeelde agenda die aansluit bij wat er lokaal nodig is. Dat kan door bij het proces van prestatieafspraken een maatschappelijke tafel te organiseren speciaal gericht op de keten wonen, zorg en welzijn.

FRAEY ondersteunt Rhenam Wonen bij een pilot maatschappelijk inrichtingsplan. In de gemeente De Fryske Marren begeleidt FRAEY de partijen bij het opstellen en uitvoeren van de prestatieafspraken, waarbij een verbreding is gelegd voor de prestatieafspraken die het sociaal domein betreffen.

FRAEY Partners in Publieke Waarde	Drs. Guus Terlingen	Ir. Marije Pruis
Vrieseweg 157 3311 NV Dordrecht www.fraey.nl	terlingen@fraey.nl 06-50427539	pruis@fraey.nl 06-41228885
		